

PROCES-VERBAL nr. 1

al ședinței Grupului de lucru interinstituțional responsabil de coordonarea și monitorizarea implementării Programului pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022 - 2025, aprobat prin HG 576/2022

din 22 ianuarie 2024

Au participat:

Președinte:	Valentina Olaru	Secretară de stat, Ministerul Educației și Cercetării (MEC)
Vicepreședinte al grupului de lucru:	Nicolae Rădița	Director general adjunct, Agenția Relații Interetnice (ARI)
Secretari ai grupului de lucru:	Ivan Duminica	șef al Serviciului politici în domeniul relațiilor interetnice, Ministerul Educației și Cercetării
	Natalia Chirilenco	consultantă, Direcția consolidarea relațiilor interetnice, Agenția Relații Interetnice
Membri ai grupului de lucru:	Angela Zagaiciuc	consultantă principală, Direcția Drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă, Cancelaria de Stat
	Olesea Gașciuc	consultantă principală, Direcția politici de protecție a drepturilor copilului și familiilor cu copii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Neonila Cioinac	consultantă principală, Direcția politici în domeniul serviciilor sociale, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Mariana Soltan	consultantă superioară, Direcția politici de asigurare a egalității între femei și bărbați, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Ecaterina Boboc	consultantă principală, Direcția politici ocupaționale și de reglementare a migrației forței de muncă, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Elena Boleac	consultantă principală, Secția politici în domeniul asistenței medicale primare și comunitare, Ministerul Sănătății

Iraida Moisei	șef interimar, Direcția arte, industriei creative și educație artistică, Ministerul Culturii
Ghenadie Neamțu	ofițer principal, Direcția politici în domeniul ordinii și securității publice, combaterii criminalității, Ministerul Afacerilor Interne
Artiom Zaiț	consultant principal, Direcția coordonarea politicilor publice și integrare europeană, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Angela Mîțu	șefă adjunctă interimară a Direcției implementarea politicii de ocupare, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
Dorin Lozovanu	șef direcție, Direcția recensăminte, Biroul Național de Statistică
Lilia Guțu	șefa Secției Politici Publice, Consiliul audiovizualului
Dumitru Darea	șeful Direcției monitorizare și raportare, Oficiul Avocatul Poporului
Evelina Șvidcenco	editor-coordonator Programe pentru etnii, Instituția Publică Compania Națională Teleradio-Moldova
Adelina Marian	consultant, Direcției politici nediscriminare, Consiliul pentru egalitate
Ion Duminica	șeful Centrului de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural
Valeriu Căldăraru	director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM
Marin Alla	director executiv, Coaliția „Vocea Romilor”
Elena Sîrbu	președinta Platformei Femeilor rome ROMNI
Cristina Sîrbu	șefa misiunii de sprijin, Organizația internațională umanitară Intersos Moldova
Iulia Votslava	ofițer pentru drepturile omului, Oficiul

Total prezenți la ședință: 25 membri ai Grupului de lucru interinstituțional

ORDINEA DE ZI:

1. Cuvânt de salut

Valentina Olaru, Secretar de stat, Ministerul Educației și Cercetării

2. Acțiunile desfășurate în anul 2023 privind implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 (HG 576/2022)

Raportori: membrii Grupului de lucru interinstituțional

3. Prezentarea rezultatelor concursului cu privire la acordarea bursei de merit elevilor și studenților de etnie romă din învățământul liceal, profesional tehnic și superior (HG nr. 818 din 27.10.2023)

Raportor: Nicolae Rădița, Director general adjunct, Agenția Relații Interetnice

4. Examinarea demersului Asociației Naționale a Mediatorilor Comunitari din Republica Moldova (ANMC) (nr. 124P din 18/12/2023) expediată către instituțiile Administrației Publice Centrale

Raportor: Valeriu Căldăraru, Director executiv, ANMC

5. Sesiune de întrebări și răspunsuri

PREZENTĂRI:

1. Cuvânt de salut din partea dnei Valentina Olaru, Secretar de stat, Ministerul Educației și Cercetării.

A fost prezentată agenda ședinței, atribuțiile de bază ale Grupului de lucru interinstituțional și prioritățile de activitate privind susținerea populației de etnie romă.

2. Acțiunile desfășurate în anul 2023 privind implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 (HG 576/2022)

Raportor: Ivan Duminica, șef al Serviciului politici în domeniul relațiilor interetnice, Ministerul Educației și Cercetării.

Ministerul Educației și Cercetării a întreprins în anul 2023 diferite măsuri necesare în vederea realizării acțiunilor, menționate în Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025.

Obiectivul specific nr. 3 Garantarea respectării drepturilor social-culturale și promovarea integrării mai bune în societate a populației de etnie romă.

Acțiunea 3.1. Organizarea campaniilor de informare pentru părinți în vederea înregistrării și încadrării copiilor romi în programul de învățământ, preșcolar, primar și gimnazial.

Menționăm, că anual instituțiile de învățământ elaborează planuri de acțiuni privind prevenirea și combaterea abandonului și absenteismului școlar, conform Instrucțiunii privind prevenirea și combaterea abandonului și absenteismului școlar, aprobată prin Ordinul ministrului Educației nr. 559 din 2015.

Măsuri de combaterea absenteismului sunt prevăzute și în Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025.

În vederea depășirii dificultății la nivel de administrație publică locală sunt formate grupuri mobile de lucru în componenta cărora sunt incluși: cadre didactice, părinți, mediatorii comunitari, reprezentanți ai poliției de sector și ai organelor de drept.

Acțiunile întreprinse pentru prevenirea absenteismului și abandonului școlar pentru copii romi, sunt:

- 1) Discuții sistematice cu părinți;
- 2) Includerea în listele privind acordarea ajutorului material în vederea școlarizării elevilor la solicitare primăriei;
- 3) Vizite la domiciliu cu implicarea psihologului școlar, autorităților locale (asistentul social, polițistul de sector, mediator comunitar);
- 4) Monitorizare zilnică a frecvenței de către directorul adjunct pentru educație, psihologul școlar și diriginte.

Specialiștii organelor locale de specialitate din domeniul învățământului, în comun cu administrația instituțiilor de învățământ, întreprind măsuri necesare pentru reîncadrare elevilor în instituțiile de învățământ. În cadrul instituțiilor se organizează diverse activități cu părinții elevilor de etnie romă pentru a găsi căile viabile în soluționarea problemelor apărute cu privire școlarizare și absenteismul, integrarea școlară a copiilor romi, consiliere psihologică pentru elevii romi, consiliere părinților copiilor pe teme ce țin de motivarea studiilor, importanța absolvirii învățământului general obligatoriu și frecventarea zilnică a școlii, discuții cu liderii comunității rome, implicare copiilor de etnie romă în activitățile extracurriculare și sportive, organizarea activităților în colaborarea cu mediul comunitar din localitate și cu organizațiile obștești rome.

Sporește gradul de școlarizare și oferirea de către organele locale a transportului gratuit pentru elevii romi.

Acțiunea 3.2. Asigurarea accesului copiilor romi la serviciile de educație preșcolară/timpurie și învățământul general.

Conform datelor MEC din 1 septembrie 2023, numărul total de preșcolari (de până la 6 ani) de etnie romă, constituie 2 293 de persoane, dintre aceștia au fost înregistrați în procesul general (gimnaziu) obligatoriu în instituțiile de învățământ preșcolar 216 de persoane, dintre care (1 copil refugiat din s. Bulboaca, r-nul. Anenii Noi).

Copiii de etnie romă au acces în instituțiile de învățământ primar și secundar general (gimnaziu). În total numărul de romi (ce cuprind vârsta 7-16 ani) atestați în localități este – 1757, dintre care sunt înregistrați în procesul educațional obligatoriu pe perioada 1-29 septembrie 2023 – 1114 de persoane.

Numărul de copii romi de vârstă școlară (7-16 ani) care frecventează grupele/clasele cu program prelungit în instituțiile de învățământ primar și instituțiile de învățământ secundar general (gimnaziu) (1-29 septembrie 2023) – 186 de persoane.

Numărul de copii (7-16 ani) care au finisat studiile de învățământ secundar (gimnaziu) și au primit Certificatul de absolvire (31 mai – 30 iunie 2023) – 71.

Numărul de copii romi care au fost înmatriculați la studii în instituțiile de învățământ secundar general (liceu) (1-29 septembrie 2023) – 181.

Conform datelor MEC, în 2023 au abandonat procesul educațional 24 de copii romi, ce cuprind vârsta 7-16 ani.

n.b. Datele sunt colectate doar dacă elevii sau părinții lor se autoidentifică ca romi.

n.b. Este de menționat că, din septembrie 2020, în Gimnaziul „Gr. Vieru”, or. Edineț, iar din octombrie 2023 în IP Gimnaziul Gribova, s. Gribova r-nul. Drochia, se implementează proiectul educațional național „Sprijin social și educațional pentru copii romi de vârstă preșcolară și cei din clasele primare pentru integrare cu succes în sistemul de învățământ general” (în parteneriat cu Fundația pentru dezvoltare în Republica Moldova). În cadrul proiectului, copiii din familii rome au beneficiat de activități de pregătire a temelor pentru acasă și de alimentație gratuită în zilele de activități cu program prelungit.

Acțiunea 3.3. Implementarea curriculumului la disciplina „Istoria, tradițiile și cultura romilor din Republica Moldova”

Disciplina menționată se studiază doar la IP LT „Mihai Eminescu” din or. Otaci, r-nul. Edineț și doar în clasa 4b, unde fac studiile 15 elevi de origine etnică romă. În clasele unde studiază 2 sau 5 elevi învățătorii predau disciplina „Istoria, tradiția și cultura poporului rus” lărgind temele cu informația despre tradițiile și obiceiurile poporului rom. În caz dacă în clasă copii romi constituie 60-65% din elevi, învățătorii au dreptul să formeze subgrupe unde este predată disciplina „Istoria, tradițiile și cultura romilor din Republica Moldova”.

Acțiunea 3.5. Instruirea cadrelor didactice din instituțiile de învățământ general cu privire la toleranță interculturală, combaterea prejudecăților etnice.

În cadrul Direcției generale de Educație și Cultură a raionul Fălești au fost organizate Ateliere de lucru în vederea depistării fenomenului discriminării și segregării copiilor romi din instituțiile de învățământ. În cadrul seminarului au fost instruiți 19 diriginți.

Acțiunea 3.6. Încurajarea părinților romi să participe la consiliile de administrare ale instituțiilor de învățământ.

Numărul de părinți romi implicați în:

- comitetele părintești – 103 (dintre care 28 - la Călărași și 27 - la Drochia)

- consiliile de administrare a instituției de învățământ – 6.

Acțiunea 3.7. Încurajarea participării copiilor romi la cercuri școlare și activități extrașcolare.

Numărul copiilor romi înscriși la cercuri școlare – total 578 (dintre care 6 refugiați din Ucraina) (băieți - 279; fete - 262). Dintre ele cele mai mulți sunt la Călărași – 147, Drochia – 71, Soroca – 56, Otaci – 28, Anenii Noi – 26, Cahul – 21, UTA Găgăuzia – 19.

Acțiunea 3.8. Asigurarea accesului echitabil la învățământul profesional tehnic și superior.

Numărul de copii romi care au fost înmatriculați la studii în instituțiile de învățământ secundar profesional (centre de excelență, colegii, școli profesionale (iulie-august 2023) – 23.

La studiile de învățământ superior sunt înscriși 24 de romi.

n.b. Datele sunt colectate doar dacă elevii se autoidentifică ca romi.

Raportor: Natalia Chirilenco, consultantă, Direcția consolidarea relațiilor interetnice, Agenția Relații Interetnice

Pe parcursul anului 2023, eforturile ARI au fost intensificate în vederea:

- elaborării planurilor locale de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă și aprobarea acestora în cadrul ședințelor consiliilor locale/municipale;
- extinderii rețelei de mediatori comunitari. Pe parcursul anului 2023, numărul mediatorilor comunitari a fost suplinit cu încă **5 unități**. Situația la 01 decembrie 2023 – **55 unități de mediatori comunitari instituite**;
- planificării resurselor financiare pentru întreținerea funcției de mediator comunitar și creșterea salarizării mediatorilor comunitari. Subiectul creșterii salarizării mediatorilor comunitari a fost discutat cu experții Comisiei Europene contra Rasismului și Intoleranței (ECRI), care a avut loc în cadrul vizitei de informare în Republica Moldova a delegației ECRI, în perioada 06-10 noiembrie 2023, în contextul celui de-al VI-lea ciclu de monitorizare. În conformitate cu regulile de procedură, drept urmare a vizitei de țară, experții ECRI au elaborat un raport care conține observațiile și recomandările înaintate autorităților Republicii Moldova. Printre recomandări se regăsește și mărirea salarizării mediatorilor comunitari;
- instruirii mediatorilor comunitari;
- implementării Hotărârii Guvernului nr. 818/2023 cu privire la acordarea burselor de merit elevilor și studenților de etnie romă din învățământul liceal, profesional tehnic și superior.

Măsurile întreprinse

Pentru a asigura coordonarea, monitorizarea și abordarea sinergică în implementarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă, ARI a asigurat convocarea *Grupului de lucru interinstituțional responsabil pentru coordonarea și monitorizarea implementării HG 576/22 cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022 – 2025*.

1 ședință din cele 2 planificate a avut loc la data de 30 martie 2023, cu participarea reprezentanților instituțiilor de stat responsabili de implementarea Programului și societății civile rome.

Agenda ședinței a cuprins următoarele subiecte:

- examinarea provocărilor actuale în procesul susținerii populației de etnie romă în Republica Moldova în cadrul vizitei de documentare a dnei Ana Oprisan, Manager Program ROMACT implementat de Consiliul Europei, în perioada 21 – 24 martie curent, la invitația ARI;
- implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 pentru trimestrul I, anul 2023;
- priorități pentru trimestrul II, anul 2023.

Recomandările, concluziile din cadrul ședinței sunt înregistrate în procesul-verbal nr.1, fiind transmise prin email membrilor Grupului de lucru.

Cea de-a doua ședință planificată pentru luna decembrie urmează a fi organizată după aprobarea de către Ministerul Educației și Cercetării al *ordinului cu privire la modificarea componenței grupului de lucru interinstituțional responsabil de coordonarea și monitorizarea implementării Programului pentru susținerea populației de etnie romă*.

În conformitate cu *acțiunea 1.3. din Planul de acțiuni aferent Programului pentru susținerea populației de etnie romă*, ARI a recomandat autorităților administrației publice locale (APL) de nivelul întâi elaborarea și aprobarea planurilor de acțiuni locale pentru susținerea populației de etnie romă domiciliate pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective.

Prin demersul nr. 02 - 54 din 17 februarie 2023, ARI a solicitat APL includerea chestiunii aprobării planurilor locale de acțiuni în ordinea de zi a ședinței consiliului local/municipal, cu implicarea mediatorului comunitar în acest proces.

Pentru a veni în sprijinul APL, ARI a elaborat 2 modele tipizate ale planurilor de acțiuni locale și l-a prezentat drept suport (45 primării). Pe parcursul anului, 16 planuri de acțiuni au fost elaborate și aprobate în cadrul ședințelor consiliilor locale.

Totodată, ARI a solicitat APL prezentarea Rapoartelor de evaluare a activității mediatorilor comunitari pentru anul 2022 și rezultatele evaluării acestora.

16 rapoarte de evaluare a activității mediatorilor comunitari au fost recepționate și monitorizate.

În vederea asigurării reprezentării și a participării efective a populației de etnie romă la viața publică, ARI colectează și publică date referitor la asociațiile rome în Republica Moldova, profilul lor organizațional și activitățile realizate.

Astfel, 7 organizații rome, dintre care 1 de tineret, fac parte din Consiliul coordonator al organizațiilor etnoculturale din Republica Moldova din cadrul ARI.

Lista asociațiilor etnoculturale din RM este disponibilă pe pagina oficială a ARI www.ari.gov.md, compartimentul „minorități naționale”, directoriul „asociații etnoculturale”.

Pe parcursul anului a fost identificată Asociația obștească „Pacea Romilor,, din mun. Edineț. Asociația desfășoară activitatea în domeniul incluziunii romilor prin educație.

Totodată, în vederea sporirii capacităților de monitorizare a politicilor publice, elaborării de proiecte, perfecționării managementului organizației nonguvernamentale etc., ARI a organizat pentru liderii organizațiilor etnoculturale rome *Conferința națională „Îmbunătățirea situației comunităților defavorizate, inclusiv a celor de etnie romă. De la strategiile naționale la planificarea și punerea lor în aplicare la nivel local”* (23 iunie 2023).

Nr. total de romi instruiți – 75, inclusiv femei.

Discriminarea romilor continuă să fie unul dintre cele mai nefavorabile fenomene în procesul de integrare a acestora în societate.

Cu scopul de a contribui la combaterea discursului de ură și a stereotipurilor negative față de populația de etnie romă, ARI a organizat 1 campanie de informare și sensibilizare în contextul Zilei europene de comemorare a victimelor Holocaustului împotriva romilor (2 august).

În parteneriat cu Intersos Moldova și Centrul Național al Romilor, la Casa Naționalităților a fost prezentată *proiecția filmului documentar „Prigoana din Basarabia”*, urmată de o discuție despre această perioadă neagră din istoria poporului rom și a umanității.

Număr de participanți: circa 100. Totodată, în cadrul evenimentului au fost și participanți online.

Întru sporirea gradului de informare și conștientizare pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și a violenței în bază de gen, ARI a organizat *masa rotundă „Împreună suntem uniți împotriva violenței”, în parteneriat cu Centrul Internațional „La Strada”*. La eveniment au participat 24 femei din comunitățile etnice, dintre care 6 femei de etnie romă. Participantele au primit un set de materiale informative privind combaterea discriminării.

În vederea afirmării culturale și promovării unei atitudini colective pozitive față de romi, ARI acordă, în limitele alocațiilor bugetare, suport la solicitarea acestora.

Urmare a lansării apelului de susținere a proiectelor de promovare a multilingvismului și dialogului intercultural, ARI a finanțat editarea a 200 de exemplare de carte „Baftă romă a lui Pavel Andreicenco” (în valoare de 20000 lei) – proiect câștigat de către Societatea științifică de bulgaristică din RM.

ARI a susținut participarea reprezentanților comunității rome în cadrul *Festivalului republican al etniilor* (organizat la data de 16 septembrie 2023) – o platformă de afirmare culturală și promovare a unei atitudini colective pozitive inclusiv față de romi. În cadrul festivalului au fost amenajate 2 curți ale etnicilor romi, cu participarea a circa 20 de reprezentanți ai comunității romilor.

Cu prilejul Zilei Internaționale a Romilor, în perioada 3-8 aprilie, în parteneriat cu Organizația internațională umanitară Intersos Moldova a fost organizată Săptămâna Culturii Romilor „Amare Amala - Prietenii noștri”, marcată prin acțiuni menite să celebreze cultura romani și să sensibilizeze opinia publică privind dificultățile cu care se confruntă comunitatea romă:

- expoziție privind tradițiile și cultura romani, în cadrul căreia au fost prezentate 6 istorii de succes a 6 persoane de etnie romă. Inaugurarea a avut loc în incinta Casei Naționalităților (3 aprilie 2023);

- discuție publică „Asigurarea sustenabilității politicilor de incluziune a romilor din Republica Moldova”, organizată la ARTCOR, cu participarea reprezentanților Guvernului RM, APC și APL, societății civile, partenerilor de dezvoltare etc. (7 aprilie);
- concerte în diferite regiuni ale țării susținute de Orchestra Națională de Tineret a Moldovei (ONTM);
- caravană de teatru pentru copii în localitățile Otaci, Glodeni, Ungheni, Congaz și Tiraspol;
- închiderea Săptămânii la Palatul republicii cu workshop-uri, diverse ateliere, discursuri din partea oficialilor și concert susținut de ONTM.

Fortificarea statutului mediatorului comunitar

În vederea angajării mediatorilor comunitari și planificării anuale a resurselor financiare pentru angajarea mediatorilor comunitari în localitățile noi identificate, ARI a întreprins următoarele:

- a solicitat primăriilor de a prezenta propuneri privind numărul de mediatorii comunitari în localitate și suma mijloacelor financiare necesare pentru asigurarea exercitării activității acestora;
- a solicitat primăriilor care nu au instituit funcția de mediator comunitar sau care necesită unități suplimentare (identificate de către Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM, cu suportul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) Moldova, precum și conform cartografierii localităților dens populate de romi din RM, realizată de către GIZ în anul 2021) de a institui prin decizia consiliului local funcția de mediator comunitar și a informa ARI privind numărul de mediatorii comunitari planificat și suma mijloacelor financiare necesare pentru asigurarea exercitării activității acestora;
- a solicitat Ministerului Finanțelor suplinirea numărului mediatorilor comunitari cu încă **5 unități**, urmare aprobării rectificării bugetului (aprilie 2023), în următoarele localități: orașul Otaci, municipiul Edineț, orașul Călărași, orașul Rîșcani, s. Părlița, r-nul Ungheni;
- a conlucrat cu primăriile din localitățile Otaci, Edineț, Călărași, Rîșcani, s. Părlița, r-nul Ungheni în vederea instituirii funcțiilor noi de mediatorii comunitari și organizarea concursurilor de angajare a acestora;
- a prezentat Ministerului Finanțe, în luna octombrie curent, informația repetată privind numărul mediatorilor comunitari pe autorități publice locale și suma mijloacelor financiare necesare pentru asigurarea exercitării activității acestora pentru anul 2024, după cum urmează: pe lângă cele **55 unități de mediatorii comunitari existente**, au fost propuse spre finanțare încă **23 unități noi**.

Consolidarea capacităților mediatorilor comunitari a avut loc în cadrul următoarelor evenimente, instruirii organizate de către ARI:

- *masa rotundă „Împreună suntem uniți împotriva violenței”, în parteneriat cu Centrul Internațional „La Strada”. La eveniment au participat 25 femei, inclusiv mediatore comunitate romă din Republica Moldova. Acțiunea a avut drept scop creșterea gradului de conștientizare a necesității eliminării violenței în bază de gen și promovarea egalității de gen la nivel de comunitate;*
- *eveniment organizat în parteneriat cu Consiliul Europei „Îmbunătățirea situației comunităților defavorizate, inclusiv a celor de etnie romă. De la strategiile naționale la planificarea și punerea lor în aplicare la nivel local” (23 iunie 2023).*

31 mediatori comunitari prezenți la eveniment au aflat despre instrumente și practici eficiente promovate de Consiliul Europei pentru incluziunea socială a comunităților defavorizate - abordarea metodologică a programului ROMACT implementat de Consiliul Europei și Comisia Europeană, care sprijină autoritățile publice și părțile interesate locale să lucreze împreună și să găsească instrumentele și resursele necesare pentru a îmbunătăți situația comunităților defavorizate.

Totodată, cei prezenți au făcut schimb de bune practici cu privire la buna guvernare locală prin prisma experienței municipiului Moinești, România, prezentată de Primarul orașului, Valentin Vieru; oportunități de mobilizare a resurselor pentru dezvoltare locală și cooperare transfrontalieră în beneficiul cetățenilor vulnerabili, prezentate de către coordonatoarea națională a Programului ROMACT, România, Aida Catană.

În cadrul grupurilor de lucru, participanții au discutat despre lacunele și provocările actuale, aducând propuneri concrete pentru elaborarea planurilor locale de acțiune relevante de către administrația publică locală pentru implementarea politicii strategice aprobate de Guvern;

- *masa rotundă „Măsuri proactive și de securitate în activitatea mediatorilor comunitari întru realizarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025”*, organizată în parteneriat cu Ministerul Afacerilor Interne, la data de 10 noiembrie 2023. Număr de mediatori implicați – 14.

În scopul fortificării statutului mediatorilor comunitari, ARI cu sprijinul CoE a elaborat un set de materiale promoționale și informative. 46 mediatori comunitari au fost dotați cu cărți de vizită, pliant informativ „Mediatorul comunitar în sprijinul tău”, Ghid – metodologia ROMACT, umbrele, genți etc.

ARI implementează Hotărârea Guvernului nr. 818/2023 cu privire la acordarea burselor de merit elevilor și studenților de etnie romă din învățământul liceal, profesional tehnic și superior.

În acest sens, ARI a elaborat:

- planul de acțiuni privind implementarea Hotărârii Guvernului menționată;
- metodologia de aplicare a Regulamentului cu privire la modul și condițiile de acordare a burselor de merit;
- metodologia de activitate a Comisiei de concurs public pentru acordarea burselor de merit;
- formularele de înscriere la concurs.

În scopul asigurării mediatizării și comunicării oficiale despre programul de burse:

- a fost plasat pe site-ul oficial www.ari.gov.md și pagina de FB comunicatul privind aprobarea de către Guvernul RM a HG cu privire la acordarea burselor de merit, materiale informative (afișe, video);
- au fost elaborate și diseminate pliante informative privind programul de burse;
- a fost organizată masa rotundă de lansare a Programului de burse cu participarea mediatorilor comunitari romi, reprezentanților societății civile române, ai instituțiilor de învățământ din localitățile dens populate de romi etc. (10 noiembrie curent);
- au fost organizate campanii de informare în cadrul vizitelor în teritoriu, în vederea conștientizării și participării la Programul de burse: rl. Rîșcani, or. Anenii-Noi, rl. Briceni, rl. Florești, rl. Drochia, or. Strășeni etc.;

- s-a intensificat conlucrarea cu rețeaua de mediatori comunitari privind informarea familiilor de romi, a elevilor și studenților romi etc.

Totodată, ARI a instituit, prin ordin, *Comisia de concurs public pentru acordarea bursei de merit*.

2 ședințe de lucru ale a comisiei de concurs au fost organizate de către ARI până în prezent pe marginea:

- aprobării metodologiei de aplicare a Regulamentului cu privire la modul și condițiile de acordare a bursei de merit - 17 noiembrie 2023;
- examinării și aprobării dosarelor depuse pentru concurs – 14 decembrie 2023.

50 de elevi și studenți de etnie romă vor beneficia de burse de merit în valoare de 1200 lei, începând cu luna ianuarie 2024, dintre care:

- 13 - învățământ superior;
- 12 - învățământ profesional tehnic postsecundar;
- 5 - învățământ profesional tehnic profesional;
- 21 - învățământ liceal.

Raportor: Ion Duminică, șeful Centrului de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural

Acțiunea 3.30. Cercetarea, valorificarea și promovarea patrimoniului etnocultural al comunității romi în spațiul multicultural european și internațional

1. Valorificarea rezultatelor cercetărilor obținute în formă de publicații științifice – 14 acțiuni.

Valorificarea rezultatelor cercetărilor obținute în formă de publicații științifice (14), realizate de către colaboratorii Grupului „Etnologia romilor” / Secția „Etnologia Minorităților naționale/etnice” / Centrul de Etnologie, realizate în cadrul:

a. Programului de Stat (2020-2023) / Proiectul 20.80009.1606.02 „Evoluția tradițiilor și procesele etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale”;

b. Expresiile de interes din „Oferta de soluții privind promovarea conceptului de Știință deschisă și dezvoltarea tehnologiilor digitale în domeniile cercetării și inovării” (2021 – 2022) / Proiectul 21.70086.8ȘD „Arhiva etnografică digitală cu acces deschis – prezervarea și valorificarea tradiției pentru dezvoltare durabil”.

Monografii (națională) – 1

PROCOP, S. Bafta romă a lui Pavel Andreicenco. Chișinău: Lexon-Prim, 2023, 395 p. ISBN 978-9975-172-20-2.

Articole în reviste științifice: 3, în reviste din bazele de date SCOPUS: 3

DUMINICA, I. Realizările multidimensionale ale Mișcării de Emancipare și Redeșteptare a Romilor din România reliefate în ziarul „Glasul Romilor” (1934–1941) (II). In: Revista de Etnologie și Culturologie, 2023, vol. XXXIII, pp. 114-123. ISSN 1857-2049;

DUMINICA, I. Realizările multidimensionale ale Mișcării de Emancipare și Redeșteptare a Romilor din România reliefate în ziarul „Glasul Romilor” (1934–1941) (III). In: Revista de Etnologie și Culturologie, 2023, vol. XXXIV, pp. 101-110. ISSN 1857-2049;

PROCOP, S. Mișcarea socială a romilor din Republica Moldova (1991–2001): liderii și organizații. In: Revista de Etnologie și Culturologie, 2023, vol. XXXVI, pp. 38-47. ISSN 1857-2049.

Articole în materiale ale conferințelor științifice: 3, în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova): 2

PROCOP, S. Dinastiile lăutarilor și tradițiile lor în baza materialelor presei republicane (anii 60–90 ai sec. XX). In: Tradiții și procese etnice. Materialele Simpozionului Internațional de Etnologie. Ediția a IV-a, 30 martie 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, pp. 71-81. ISBN 978-9975-84-203-7;

PROCOP, S. Cultura tradițională a romilor din R.S.S.M. (în baza primei teme de doctorat la tema romilor, susținută în 1952.) In: Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare. Materialele conferinței științifice internaționale. Ediția a XV-a, 30-31 mai 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2022, Vol. IV pp. 249-257.

în lucrările conferințelor științifice naționale: 1

DUMINICA, I. Reliefarea meșteșugului de prelucrare a fierului (fierăritul) practicat de țigani (romi) în spațiul pruto-nistean prin valorificarea surselor istorico-etnografice. In: Salvagardarea și conservarea digitală a patrimoniului etnografic din Republica Moldova. Materialele conferinței științifice naționale, 13 decembrie 2022. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, pp. 119-136. ISBN 978-9975-84-185-6.

Teze ale conferințelor științifice: 7, în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova): 4

DUMINICA, I. Solicitarea de conștientizare publică a statutului de „non-minoritari autohtoni” autoidentificat de romii din România interbelică – un deziderat ce necesită să fie fortificat cu raționamente istorice. In: Tradiții și procese etnice. Programul și rezumatele comunicărilor Simpozionului Internațional de Etnologie. Ediția a IV-a, 30 martie 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, pp. 28-29. ISBN 978-9975-84-188-7;

DUMINICA, I. Emanciparea social-culturală a romilor – un proces spoliat de imaginea predominantă „criminal-exotică țigănească” întipărită în presa periodică interbelică românească. In: Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare. Programul și rezumatele comunicărilor conferinței științifice internaționale. Ediția a XV-a, 30-31 mai 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, p. 64. ISBN 978-9975-84-186-3;

PROCOP, S. Dinastiile lăutarilor și tradițiile lor în baza materialelor presei republicane (anii 60–90 ai sec. XX). In: Tradiții și procese etnice. Programul și rezumatele comunicărilor Simpozionului Internațional de Etnologie. Ediția a IV-a, 30 martie 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, p. 45. ISBN 978-9975-84-188-7;

PROCOP, S. Prima teză de doctor dedicată studiului romilor în URSS (autor T. Kiseliova; specialitatea – științe istorice). In: Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare. Programul și rezumatele comunicărilor conferinței științifice internaționale. Ediția a XV-a, 30-31 mai 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, p. 75. ISBN 978-9975-84-186-3.

în lucrările conferințelor științifice naționale: 3

DUMINICA, I. Imaginile „perfect pitorești” raportate la portul cotidian al Țiganilor (romilor) nomazi atestate în cartea de memorii a Reginei Maria „Țara Mea” (1917), lucrare cu certă valoare etnografică și artistică. In: Portul popular – expresie a istoriei și culturii neamului. Programul și rezumatele conferinței științifice naționale. Ediția a III-a, 22 iunie 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, pp. 17-19. ISBN 978-9975-84-189-4;

PROCOP, S. Imaginile inexplorate ale romilor din orașul Soroca (anii 60 ai sec. XX) relevate în desenele pictorului Mihail Gorșman (1902–1972): între umilință și demnitate. In: Portul popular – expresie a istoriei și culturii neamului. Programul și rezumatele conferinței științifice naționale. Ediția a III-a, 22 iunie 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, p. 33. ISBN 978-9975-84-189-4;

PROCOP, S. Tema romilor în operele lui Constantin Șișcan. In: Simpozionul național de studii culturale. Programul și rezumatele comunicărilor simpozionului național, dedicat Zilelor Europene ale Patrimoniului. Ediția a V-a, 26 septembrie 2023. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, p. 61. ISBN 978-9975-84-196-2.

2. Diseminarea rezultatelor cercetărilor obținute în formă de prezentări la manifestări științifice – 14 acțiuni.

Diseminarea rezultatelor cercetărilor obținute în formă de prezentări (13) la manifestări științifice, realizate de către colaboratorii Grupului „Etnologia romilor” / Secția „Etnologia Minorităților naționale/etnice” / Centrul de Etnologie, în cadrul:

a. Programului de Stat (2020-2023) / Proiectul 20.80009.1606.02 „Evoluția tradițiilor și procesele etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale”;

b. Expresiile de interes din „Oferta de soluții privind promovarea conceptului de Știința deschisă și dezvoltarea tehnologiilor digitale în domeniile cercetării și inovării” (2021 – 2022) / Proiectul 21.70086.8ȘD „Arhiva etnografică digitală cu acces deschis – prezervarea și valorificarea tradiției pentru dezvoltare durabil”.

Manifestări științifice internaționale (în străinătate): 2

DUMINICA Ion. Atelierul de Instruire Internațional „zur Lage der Roma in Osteuropa, insbesondere Moldawien” (Situația romilor est-europeni: cazul Republicii Moldova). Fundația germană „Hildegard Lagrenne Stiftung für Bildung, Inklusion und Teilhabe von Sinti und Roma in Deutschland” / proiectul „Pakiv – Vertrauen und Ermutigung zur Teilhabe”, finanțat de Programul german EhAP Plus „Eingliederung hilft gegen Ausgrenzung der am stärksten benachteiligten Personen”, finanțat din fondurile „Europäischer Sozialfonds für Deutschland”. Or. Berlin (Germania), 10 martie 2023.

Comunicarea: The historical impact of the policies of social exclusion of the Roma from the Republic of Moldova: humiliating slavery, deprived emancipation, forced deportation/extermination, unconventional sedentarization, imaginary integration – on the formation of the complex transgenerational identity of social vulnerability;

DUMINICA, Ion, dr. Sesiunea internațională de comunicări științifice „„Gheorghianismul și fundamentele națiunii rome”. Ediția a II-a. Fundația Roma Education Fund Romania, Facultatea Științe Politice / Școala Națională de Studii Politice și Administrative. Or. București (România), 10-11 noiembrie 2023.

Comunicarea: Reperele istorice și contextul cronotopic al emergenței Mișcării de Emancipare Social-Culturală a Romilor din România interbelică.

Manifestări științifice internaționale (în Republica Moldova): 2

DUMINICA, Ion, dr. Conferința Științifică Internațională „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare”. Ediția a XV-a. Institutul Patrimoniului Cultural. Or. Chișinău, 30-31 mai 2023.

Comunicarea: Prezentarea cărții: „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare”. Culegere de studii în baza comunicărilor de la conferința științifică internațională. Ediția a XIV-a „Studiind patrimoniul cultural, îi asigurăm viitorul, dezvoltăm inteligența și cercetarea științifică”, 30-31 mai 2022. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2022. 276 p;

DUMINICA, Ion, dr. Technical Inception Workshop „Multi-country Survey on the socio-economic vulnerabilities of Roma in Georgia, Moldova and Ukraine”. UNDP Moldova, World Bank Office in Chișinău. Or. Chișinău, 21 noiembrie 2023.

Comunicarea: Identitățile etnosociale stratificate a comunității rome din Republica Moldova – o provocare inevitabilă pentru sondajele socio-economice.

Manifestări științifice naționale: 10

DUMINICA, Ion, dr. Lecția publică „27 ianuarie – Ziua Internațională a Comemorării Victimelor Holocaustului”. Școala profesională nr. 3 din mun. Chișinău, Biblioteca municipală B.P. Hasedu / Filiala „Ștefan cel Mare și Sfânt”. Chișinău, 28 ianuarie 2023.

Comunicarea: Holocaustul/Genocidul romilor basarbeni în Transnistria (1942-1944);

DUMINICA, Ion, dr. Evenimentul de comemorare a victimelor Holocaustului în anii celui de al II-lea război mondial. Centrul de Etnologie al Institutul Patrimoniului Cultural, Muzeul de Istorie a Evreilor din Republica Moldova. Chișinău, 31 ianuarie 2023.

Comunicarea: Prezentarea lucrărilor incluse în Expoziția de carte „Cercetarea Holocaustului – cartografierea memoriei istorice în spațiul european”, dedicată cercetării, educației și comemorării victimelor Holocaustului evreilor și romilor în cel de-al II-lea război mondial (1939-1945);

DUMINICA, Ion, dr. Masa rotundă „Împreună pentru emancipare și abilitare”, organizată cu ocazia Zilei Internaționale a Romilor cu scopul de susținere a procesului de implementare al

Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă în Moldova pentru a împuternici și a promova incluziunea socială, economică, politică a tuturor oamenilor din țară, indiferent de vârstă, sex, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie sau statut economic. Școala Profesională nr. 3, Biblioteca „Ștefan cel Mare și Sfânt” / filiala Bibliotecii municipale B. P. Hasdeu. Or. Chișinău, 10 aprilie 2023.

Comunicarea: Istoria și Cultura Romilor din Republica Moldova;

DUMINICA, Ion, dr. Lecția publică „Istoria și Cultura Romilor din Republica Moldova”. Agențiile ONU din Moldova, Organizațiile internaționale pro-rome implicate în gestionarea crizei refugiaților de război din Ucraina, Agenția ONU pentru Refugiați din Moldova. Or. Chișinău, 05 mai 2023.

Comunicarea: Originile istorice a prejudecăților culturale umilitoare antițigănești inserate în mentalul colectiv al societății moldovenești: sindromul intergenerațional multiseclar al proprietarilor de robi/sclavi țigani și victimelor robiei/sclaviei țiganilor (sec. XV – XIX). Impedimentele sistemice în gestionarea crizei refugiaților romi din Ucraina;

DUMINICA I. Masa rotundă și Marșul comemorativ „Ultimul tren spre moarte... la Bug, în Transnistria”, dedicate comemorării victimelor Holocaustului împotriva Romilor basarabeni în al II-lea război mondial. Ediția a II-a. Coaliția „Vocea Romilor” din Republica Moldova, Agenția Relații Interetnice. Chișinău, 16 septembrie 2023

Comunicarea: Holocaustul împotriva Romilor în al II-lea război mondial: Educație și Cercetare;

DUMINICA, Ion, dr. Simpozionul Național de Studii Culturale. Ediția a V-a, dedicată Zilelor Europene ale Patrimoniului. Institutul Patrimoniului Cultural. Or. Chișinău, 26 septembrie 2023

Comunicarea: Prezentare Culegerii de materiale a Conferinței științifice naționale „Salvgardarea și conservarea digitală a patrimoniului etnografic din Republica Moldova”, 13 decembrie 2022. Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural, 2023, 304 p;

DUMINICA, Ion, dr. Atelier didactic-științific „Istoria și Cultura Romilor din Republica Moldova: trecut și prezent” cu studenții anului I / Programul de Master „Managementul Patrimoniului Cultural”. Centrul de Management al Patrimoniului Cultural, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova. Or. Chișinău, 02 octombrie 2023.

Comunicarea: Explorarea potențialelor itinerarii turistice: „Cartierul Romilor din Dealul Sorocii”; „Pe urmele cronotopice ale legendelor „rustice” basarabene aferente „peregrinării tragico-romantice” a poetului rus A. Pușkin în șatrele de țigani din Zona Codrilor” (prelegere publică);

DUMINICA, Ion, dr. Masă rotundă „Dosta! O viață socială fără filtre etnice”. Platforma Femeilor Rome „Romni”, UN Women Moldova. Or. Chișinău, 11 octombrie 2023.

Comunicarea: Necesitatea de predare/învățare comună a „Istoriei și Culturii Romilor din Republica Moldova”, alături de alte comunități etnice conlocuitoare, care au contribuit la codificarea patrimoniului etnocultural al Republicii Moldova;

PROCOP, Svetlana, dr. Evenimentul de comemorare a victimelor Holocaustului în anii celui de al II-lea război mondial. Centrul de Etnologie al Institutul Patrimoniului Cultural, Muzeul de Istorie a Evreilor din Republica Moldova. Chișinău, 31 ianuarie 2023.

Comunicarea: Prezentarea colecției de cărți dedicate cercetării Holocaustului romilor în anii celui de al II-lea război mondial;

PROCOP, Svetlana, dr. Masa rotundă „Toponimie și Heraldică”, dedicată memoriei filologului Ion Dron (17 iunie 1948 – 18 februarie 2003). Catedra de Filologie și Istorie Găgăuză / Universitatea de Stat din Comrat, Comisia Națională de Heraldică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Or. Chișinău, 16 iunie 2023.

Comunicarea: Вклад Иона Дрона (1948–2003) в изучение истории и культуры ромов Республики Молдова (90-е гг. XX в.);

3. Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în formă de interviuri și articole de popularizare a științei în mass-media – 15 acțiuni

Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în mass-media în formă de interviuri și articole de popularizare a științei în mass-media, realizate de către colaboratorii Grupului „Etnologia romilor” / Secția „Etnologia Minorităților naționale/etnice” / Centrul de Etnologie, în cadrul Programului de Stat (2020-2023) / Proiectul 20.80009.1606.02 „Evoluția tradițiilor și procesele etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale”: 15

Emisiuni radio/TV, articole de popularizare a științei: 15

DUMINICA Ion. Radio Vocea Basarabiei; Emisiunea „Pulsul Basarabiei”. Lecțiile Holocaustului nu au fost învățate, 28.01.2023;

DUMINICA Ion. Radio Vocea Basarabiei; Emisiunea „Pulsul Basarabiei”. Identitatea romă: între umilință/discriminare și asumare valentă, 08.04.2023;

DUMINICA Ion. NOAH TV; Emisiunea „Originea romilor”. Istoria și cultura romilor din Republica Moldova: trecut și prezent, 13.04.2023;

DUMINICA Ion. Radio Europa Liberă Moldova; Podcastul „Minorități” / Interviu realizat cu Cristina Popușoi: Ce se întâmplă cu cetățenii moldoveni de etnie romă expulzați din Germania, 04.05.2023;

DUMINICA Ion. Agenția de Presă IPN. Conferința de presă „În contextul organizării în Republica Moldova a summitului Comunității Politice Europene (CPE) – poate fi asumată plener integrarea Europeană de instituțiile publice executive/legislative, ignorând aspectul „imaginar” de incluziune socială a persoanelor de etnie Romă?”, organizată de Coaliția „Vocea Romilor” din Republica Moldova. Provocările curente aferente incluziunii sociale „imaginare” ale persoanelor de etnie Romă din Republica Moldova expulzate recent din Germania, după încălcarea prevederilor legale a regimului de ședere în spațiul european, determinat de practicarea migrației reziliente contra vulnerabilităților multiple și căutarea unui spațiu asigurat cu trai decent”, 26.05.2023;

DUMINICA Ion. Radio Europa Liberă Moldova; Podcastul „Cum învață Moldova” / Interviu realizat cu Liuba Maxim: Ultimul sunet la Gimnaziul dintr-o comunitate romă (satul Vulcănești, r-nul Nisporeni). Provocările curente ale procesului educațional în comunitățile tradiționale de romi, 14.06.2023;

DUMINICA Ion. Holocaustul împotriva romilor în al II-lea război mondial. Radio Vocea Basarabiei; Emisiunea „Forum”, 12.07.2023;

DUMINICA Ion. Serviciul de presă al reprezentanței UN Women Moldova: „Lansarea expoziției „Tragedia invizibilă. Holocaustul Femeilor rome „la Bug” (1942-1944): deportare, umilire, înfometare, contaminare, exterminare”: Materialele istoriografice utilizate la elaborarea Expoziției „Tragedia invizibilă. Holocaustul Femeilor rome „la Bug” (1942-1944): deportare, umilire, înfometare, contaminare, exterminare, 02.08.2023;

DUMINICA Ion. Pro TV Chișinău; Emisiunea „Știri”: Umiliința femeilor rome în lagărele de concentrare din Transnistria (1942-1944), 02.08.2023;

DUMINICA Ion. Serviciul de Presă al Agenției Relații Interetnice: „Proiecția filmului „Prigoana din Basarabia” și evenimentul de comemorarea a Genocidului/Holocaustului Romilor în al II-lea război mondial”: Relevanța istorică a mărturiilor colectate de la supraviețuitorii Holocaustului Romilor în al II-lea război mondial, 02.08.2023;

ДУМИНИКА ИОН. ITV Moldova 5; Emisiunea „Пароль Инь/Янь”: История, культура и традиции ромов (Часть I), 03.09.2023;

ДУМИНИКА ИОН. ITV Moldova 5; Emisiunea „Пароль Инь/Янь”: История, культура и традиции ромов (Часть II), 10.09.2023;

ДУМИНИКА ИОН. BASTV/Jurnal TV; Emisiunea „Этно Молдова. Ромы” / Reportaj realizat de Ludmila Topal: Современные вызовы и индивидуальные решения в сфере образования ромов Республики Молдова, 30.10.2023;

DUMINICA Ion. Ziarul de Gardă; Podcastul „Video” / Interviu realizat cu Mariana Colun: Nivelul culturii politice redus și rata înaltă de „analfabetsim instituțional” prezentă în mediul comunității etnice Rome din Republica Moldova – sursa manipulării/discriminării politice, 04.11.2023;

DUMINICA, Ion; МИХАИЛĂ, Patricia. Portalul de știri „Moldova.org”; Compartimentul „Social”, 19.12.2023 / De la Ciocănari, la Ciori. 10 grupuri etnice rome și ce a mai rămas din îndeletnicirile lor.

Raportor: Ghenadie Neamțu, ofițer principal, Direcția politici în domeniul ordinii și securității publice, combaterii criminalității, Ministerul Afacerilor Interne

Acțiunea 2.7. Dezvoltarea colaborării mediatorilor comunitari și a comunităților de etnie romă cu reprezentanții poliției și specialiștii din domeniile educației, sănătății publice, asistenței sociale, ocupării în câmpul muncii, cu implicarea reprezentanților sectorului asociativ

Număr de acțiuni realizate - 137

Număr de mediatori implicați - 33

Număr de cazuri soluționate pe domenii – 31

În mare parte cazurile investigate de către angajații Inspectoratelor de poliție ale IGP, au fost axate pe problematica frecventării de către copii romi a instituțiilor de învățământ, conflicte apărute între tinerii de etnie romă și cei moldoveni, precum și cazuri de violență în familie.

Totodată, în r-nul. Rezina, angajații de poliție de comun cu mediatorii comunitari au desfășurat ore de informare a romilor cu privire la angajarea în câmpul muncii.

Acțiunea 2.14. Monitorizarea cazurilor de abuz împotriva romilor

De către angajații Inspectoratelor de poliție teritoriale subordonate IGP a fost acordată atenție sporită procesului de monitorizare a cazurilor de abuz împotriva romilor.

Număr de cazuri monitorizate – 23

Cazurile raportate vizează:

1. Verificarea persoanelor de etnie romă care se află în situație de risc și monitorizarea în continuare a acestora.
2. Cât privește cazurile repetate care au avut loc în r-nul. Rezina, s-a stabilit că, reieșind din competențele funcționale, angajații Poliției de comun cu serviciile de asistență în domeniu, asigură în continuare monitorizarea cazului minorului din familia romă aflată în situație vulnerabilă, deoarece minorul nu frecventează instituția de învățământ și des abandonează domiciliul. De comun cu asistentul social sunt efectuate vizite la domiciliu, sunt desfășurate comisii multidisciplinare, pentru incluziunea minorului în societate.

Acțiunea 3.10. Organizarea campaniilor de informare privind admiterea persoanelor de etnie romă la studii în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” din subordinea Ministerului Afacerilor Interne

Conform ordinului MAI nr. 280 din 09.06.2023, a fost desfășurată campania de informare privind recrutarea și selectarea candidaților inclusiv a persoanelor de etnie romă pentru concursul de admitere în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI pentru anul de studii 2023-2024.

La fel, au fost întreprinse un șir de măsuri de informare a populației, inclusiv a persoanelor de etnie romă, despre condițiile de înmatriculare a candidaților la studii, și anume:

- desfășurarea campaniei de informare și promovare „Alege sigur!” în contextul Admiterii-2023, conform dispoziției Rectorului nr. 24 din 20.04.2023.

Astfel, în vederea realizării obiectivelor Campaniei, a fost desfășurată informarea viitorilor absolvenți de licee referitor la ofertele educaționale ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, precum și condițiile de admitere la Facultatea drept, administrație, ordine și securitate publică. Cadrele didactice și studenții Academiei de comun cu reprezentanții unităților teritoriale ale MAI, au efectuat vizite în liceele din toate orașele din țară;

- publicarea anunțului informațional pe pagina web oficială a Academiei cu referire la Admiterea-2023;
- publicarea anunțului informațional pe pagina oficială a Academiei de pe rețele de socializare Facebook, Instagram cu referire la Admiterea-2023.

Ațiunea 3.20. Organizarea campaniilor de informare cu privire la riscurile și consecințele implicării în fenomenele de migrație ilegală și alte activități criminale

Ațiunea 3.23. Prevenirea traficului de copii și femei de etnie romă în scopuri de exploatare sexuală, prin muncă, implicare în activități de cerșit și alte acțiuni ilicite

În contextul organizării campaniilor de informare cu privire la riscurile și consecințele implicării în fenomenele de migrație ilegală și alte activități criminale au fost distribuite pliante informaționale cu tematica „Migrația sigură” cetățenilor RM și cetățenilor străini care traversau Frontiera de Stat a Republicii Moldova.

Ațiunea 3.19. Punerea în aplicare a Acordului dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova privind readmisia persoanelor aflate în situația de ședere ilegală în cazurile persoanelor de etnie romă

În perioada 01.01.2023-21.11.2023 au fost transferați 860 de cetățeni ai Republicii Moldova prin intermediul a 24 de rute charter din Germania, procedură de readmisie desfășurată în comun cu autoritățile de drept din Republica Federală Germană și sub egida Agenției Europene pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (FRONTEX).

Din numărul total de persoane transferate aproximativ 60% sunt persoane de etnie romă.

Sistematic sunt expediate demersuri cu listele persoanelor readmise în adresa APL-urilor, în vederea includerii acestora în programe de reintegrare și plasare în câmpul muncii, școlarizării copiilor, precum și implementării planurilor individuale de integrare a femeilor și minorilor.

Raportor: Adelina Marian, consultant, Direcției politici nediscriminare, Consiliul pentru egalitate (CPE)

A fost menționată conlucrarea cu ARI în baza Acordului de Înțelegere între ARI, Oficiul Avocatul Poporului și CPE care vine să consolideze cooperarea între instituțiile menționate și eforturile comune pe segmentul drepturilor omului, drepturile minorităților naționale.

Ațiunea 2.18. Organizarea campaniilor de informare și sensibilizare, desfășurate la nivel central și local, în media (în particular TV, radio și online), de combatere a discursului de ură și a stereotipurilor negative față de populația de etnie romă, anual, sunt organizate diverse activități:

- campania de sensibilizare „ZERO Discriminare”,
- campania „Toți diferiți, toți egali”;
- campania de sensibilizare #suntrOM etc.

Raportor: Dumitru Darea, șeful Direcției monitorizare și raportare, Oficiul Avocatul Poporului (OAP)

Conform Legii nr. 52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), în activitatea sa Avocatul Poporului se ghidează de principiile legalității, egalității, imparțialității, transparenței, echității sociale, democrației, umanismului și se conduce de conștiința sa. Totodată, Avocatul Poporului contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, prin monitorizarea și raportarea modului de respectare a

drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel național, prin perfecționarea legislației ce ține de domeniul drepturilor și libertăților omului, prin colaborarea internațională în acest domeniu, prin promovarea drepturilor și libertăților omului și a mecanismelor de apărare a acestora, prin aplicarea procedeelelor reglementate de prezenta lege.

Mai mult decât atât, Oficiul Avocatului Poporului în comun cu Consiliul pentru Egalitate, cu participarea Agenției Relații Interetnice și cu sprijinul înaltului Comisar OSCE pentru Minorități Naționale crează un *Grup de experți în domeniul minorităților naționale și lingvistice*. Grupul de experți în domeniul minorităților naționale și etnolingvistic va funcționa în cadrul instituțiilor naționale pentru drepturile omului din țară (Consiliul pentru Egalitate și Oficiul Avocatului Poporului) cu scopul de a reflecta opiniile minorităților naționale și etnolingvistice cu privire la situația drepturilor omului în Republica Moldova. De asemenea, la cererea Consiliului pentru Egalitate și a Oficiului Avocatului Poporului, Grupul de experți va consilia și va oferi recomandările acestora pentru a îmbunătăți situația drepturilor omului și a drepturilor minorităților. Grupul de experți va facilita un schimb mai eficient de informații între membrii minorităților naționale/etnolingvistice și instituțiile naționale pentru drepturile omului din Republica Moldova. De asemenea, Avocatul Poporului conchide că activitatea este orientată spre atingerea obiectivului-țintă a instituțiilor, cel de a construi și educa o societate incluzivă în care oamenii își realizează drepturile și libertățile indiferent de sex, rasă, culoare, origine etnică, limbă, naționalitate, dizabilitate, orientare sexuală, vârstă, religie sau convingeri, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar și se bucură de oportunități egale.

În procesul monitorizării respectării drepturilor omului, Avocatul Poporului a realizat vizite de lucru, cum ar fi vizita recentă în raionul Soroca, având drept scop abordarea problemelor și necesităților locale în asigurarea drepturilor și libertăților omului. Pe parcursul vizitei, Ombudsmanul a avut întâlniri cu reprezentanții administrației publice locale, comunitatea romă, mediatorii comunitari și specialiștii în problemele juridice, în special a avut loc și un schimb de experiență cu reprezentanții administrației publice locale, unde sau abordat subiecte precum alfabetizarea locuitorilor de etnie romă.

Totodată, în cadrul vizitei a participat și Baronul romilor care este și membru al Consiliului municipal Soroca, acesta accentuând necesitățile de integrare a romilor în domeniul socio-economic. A fost atrasă atenția asupra dificultății deteminării numărului real al persoanelor de etnie romă la nivel național, discriminării în baza criteriului de origine etnică, precum și importanța școlarizării primare și secundare a acestora.

Una dintre prioritățile de pe agenda Ombudsmanului Copilului rămâne a fi respectarea dreptului la educație a copiilor de etnie romă. Astfel, la acest moment Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, cu suportul UNICEF Moldova, elaborează raportul tematic privind „Respectarea dreptului la educație a copiilor de etnie romă”. Ombudsmanul Copilului a desfășurat întâlniri cu reprezentanții administrației publice locale, a instituțiilor de învățământ, societatea civilă, comunitatea romă, părinții și copiii de origine romă din localitățile Ocnița, Otaci, Edineț, Soroca unde sa referit la cele mai frecvente probleme cu care se confruntă atât părinții și copiii de etnie romă, cât și cadrele didactice.

Menționăm convocarea *Forumului drepturilor omului și egalității* în anul curent, în contextul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, unde sa analizat situația drepturilor omului și a

egalității în Republica Moldova, sau identificat problemele existente și promovat angajamentul comun pentru îmbunătățirea situației. Forumul a cuprins trei sesiuni de discuții, în cadrul cărora au fost discutate inclusiv problemele persoanelor de etnie romă. Reprezentata comunității platformei femeilor române a vorbit despre cele mai importante obiective ce țin de integrarea lor în societate cum ar fi, problematica incluziunii și discriminării în societate. Ombudsmanul a relatat că și în anul viitor va continua implementarea măsurilor pentru a contribui la promovarea și asigurarea drepturilor tuturor persoanelor indiferent de statutul social, originea etnică, orientarea sexuală, dizabilitate, religie sau orice alt criteriu.

La moment, împreună cu alți experți se lucrează asupra unui nou *Studiu privind percepțiile asupra drepturilor omului în Republica Moldova*, care va conține întrebări pentru respondenți privind discriminarea și egalitatea.

În contextul celor expuse, Avocatul Poporului își exprimă suportul în vederea implementării măsurilor din Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2026.

Raportor: Evelina ȘVIDCENCO, editor-coordonator Programe pentru etnii, Instituția Publică Compania Națională Teleradio-Moldova

Ațiunea 2.18. Organizarea campaniilor de informare și sensibilizare, desfășurate la nivel central și local, în media (în particular TV, radio și online), de combatere a discursului de ură și a stereotipurilor negative față de populația de etnie romă

Ațiunea 3.12. Producerea și difuzarea în limba romani a spoturilor sociale privind accesul la serviciile medicale publice în format video și audio

În vederea realizării acestor acțiuni menționăm că, odată cu intrarea în vigoare a Codului serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018, Consiliului Audiovizualului i-a fost retrasă competența de a recomanda spre mediatizare spoturi/campanii sociale de sensibilizare a publicului asupra unor probleme de interes social.

Conform Legii nr. 62/2022 cu privire la publicitate, prerogativa de a planifica mesaje de interes public ale entităților din sectorul public revine *Consiliului privind mesajele de interes public de pe lângă Guvernul RM*.

Astfel, art. 15 alin. (1) din lege statuează: „Activitatea de planificare, asistență tehnică, evaluare și monitorizare în domeniul difuzării mesajelor de interes public ale entităților din sectorul public este coordonată de Consiliul privind mesajele de interes public”.

Totodată, a fost abordată problema lipsei de cadre, a unei persoane calificate care ar dori să activeze în calitate de redactor-prezentator al emisiunii care reflectă viața comunității romilor și a istoriei acestora - TV „Petală Romano”.

Astfel, s-a făcut apel la comunitatea romă să participe la concursul de ocupare a funcției vacante în cadrul Companiei Naționale *Teleradio-Moldova* și să fie diseminat cât mai pe larg acest apel.

Raportor: Dorin Lozovanu, șef direcție, Direcția recensăminte, Biroul Național de Statistică

Au fost menționate următoarele activități:

Colectarea propunerilor reprezentanților etniei rome, în particular din partea Centrului Național al Romilor, Coaliției "Vocea Romilor - CVR", a lui Ion Duminică, doctor în științe politice, în cadrul consultărilor publice (în format online și cu prezență fizică, în formă de aviz) cu privire la variabilele din chestionarele de recensământ, la care au participat circa 100 entități: autorități publice, instituții, organizații, ONG-uri, parteneri de dezvoltare și experți naționali;

Includerea dlui Ion Duminică, reprezentant al etniei rome, în calitate de membru al grupului consultativ de experți, creat pe lângă BNS în vederea asigurării unei comunicări active și eficiente a informațiilor privind RPL către populație și transparența lucrărilor recensământului (Ordinul BNS nr.59 din 02.08.2023);

Participarea reprezentantului BNS la instruirea mediatorilor comunitari în ceea ce privește implicarea și rolul acestora la recensământul de probă, precum și familiarizarea cu legislația națională statistică și de recensământ, organizată de Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari în cadrul măsurilor privind consolidarea și instituționalizarea funcției de mediator (28-30 august 2023);

Organizarea de ședințe și întruniri cu reprezentanții romilor în contextul efectuării Recensământului de probă al Populației și Locuințelor (28.08.-10.10.2023) în or. Soroca cu participarea reprezentanților primăriei orașului și a conducerii BNS;

Contractarea unui mediator comunitar în or. Soroca pentru a facilita recenzarea populației de etnie romă în cadrul recensământului de probă desfășurat în or. Soroca.

În anul viitor, urmează a fi organizate mese-rotunde cu organizațiile etnoculturale și alte entități relevante în vederea promovării participării populației la Recensământul Populației și Locuințelor din anul 2024 și încadrarea în calitate de personal temporar de recensământ, conform acțiunilor incluse în Programul pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022-2025 (HG nr. 576/2022).

Raportor: Angela Zagaiciuc, consultantă principală, Direcția Direcția drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă, Cancelaria de Stat

Acțiunea 3.23. Prevenirea traficului de copii și femei de etnie romă în scopuri de exploatare sexuală, prin muncă, implicare în activități de cerșit și alte acțiuni ilicite

În perioada Campaniei naționale „Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane”, 16 – 22 octombrie 2023, în mun. Bălți au fost distribuite pliante informative privind fenomenul traficului de ființe umane pentru 40 familii de etnie romă.

Totodată, dna Zagaiciuc a obiectat cu privire la modul de organizare și desfășurare a ședințelor Grupului de lucru interinstituțional:

- ședințele de lucru să nu depășească durata de 1 oră;
- a evita raportările în cadrul ședințelor de lucru, în cazul în care acestea au fost deja prezentate instituției;

- a se planifica pe intern acțiunile care urmează a fi întreprinse de către instituții și nu în cadrul ședințelor de lucru;
- a se acorda în cadrul ședințelor de lucru mai multă atenție soluționării problemelor, care trebuie anunțate din timp membrilor grupului de lucru.

Raportor: Valeriu Căldăraru, director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM (ANMC)

Pe parcursul anului 2023, ANMC a realizat un șir acțiuni și activități, ce țin de dezvoltarea colaborării mediatorilor comunitari și comunităților de romi cu reprezentanții poliției și specialiștilor din domeniile educației, sănătății publice, asistenței sociale, ocupării în câmpul muncii, cu implicarea reprezentanților sectorului asociativ, în vederea eliminării oricărei forme de abuz împotriva romilor, după cum urmează:

1. În domeniul parteneriatului cu instituțiile statului:

- semnarea Acordului de parteneriat cu Inspectoratul General al Poliției și ANMC f/n din 08.12.2023;
- semnarea Acordului de parteneriat la nivel național cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și ANMC nr.01 din 24.10.2023;
- semnarea Acordurilor de parteneriat la nivel raional cu Oficiile teritoriale ANOFM nemijlocit dintre mediatorii comunitari și Oficiile respective. În total: 18 Acorduri de parteneriat la nivel raional semnate în perioada lunilor octombrie-noiembrie 2023 cu mediatorii comunitari din localitățile: or. Basarabeasca, or. Hâncești, Drochia (sat. Nicoreni), or. Călărași, or. Taraclia, Drochia (sat. Ochiul Alb), or. Edineț, or. Râșcani, Orhei (sat. Seliște), or. Fălești, Nisporeni (sat. Bursuc), Ștefan Vodă (sat. Talmază), or. Florești, Rezina (sat. Cinișeuți), Cahul (sat. Zârnești), or. Glodeni, Orhei (sat. Ciocâlteni), Nisporeni (sat. Ciorești).

2. Activități:

- Realizarea de sesiuni de conștientizare și informare cu APL în localitățile dens populate de romi, unde nu există mediator comunitar (36 de localități selectate).

Numărul de vizite de lucru pentru identificarea candidaților: *40 de vizite în localitățile unde urmează a institui funcția de mediator comunitar pentru perioada anilor 2024-2025.*

Urmare a vizitelor efectuate au fost identificați *43 de candidați* la funcția de mediator comunitar, dintre care: 27 femei și 16 bărbați;

- Inițierea procesului de angajare a mediatorilor comunitari, pentru care sunt prevăzute mijloace bugetare pentru anul 2023, prin hotărâre a consiliului local.

Total: *8 persoane*, dintre care: 5 persoane angajate în cadrul APL din or. Râșcani, or. Otaci, or. Edineț, or. Călărași și sat. Pârlița (Ungheni) în baza rectificării bugetului național, începând cu 1 mai 2023 și alocării de către Ministerul Finanțelor a resurselor financiare suplimentare cu destinație specială, *3 persoane* angajate în cadrul APL din mun. Comrat, or. Cimișlia, sat. Mihăileni (Râșcani) ca urmare a funcției vacante existente și cu resurse financiare deja bugetate pentru anul 2023. Toate aceste 8 persoane au fost identificate nemijlocit de către ANMC în cadrul vizitelor în teritoriu, au fost instruite în cadrul atelierelor de formare profesională organizate de ANMC (august 2023) și recomandate către APL;

- Identificarea spațiilor de lucru pentru cele 28 de unități suplimentare pentru mediatorii comunitari prin dialog și negociere cu APL.

Total: 29 de birouri (cu rezervă);

- Evaluarea nevoilor de formare a celor 44 de mediatori comunitari angajați, pentru a organiza consolidarea capacității concentrată pe nevoile de formare.

Total: 36 de mediatori comunitari evaluați în baza unui chestionar elaborat de experții din cadrul ANMC și contractați în cadrul proiectului finanțat de GIZ Moldova;

- Organizarea de ateliere (aproximativ 35 de ore de formare) pentru consolidarea capacităților mediatorilor comunitari în vederea îmbunătățirii serviciilor oferite romilor (cu accent pe îndeplinirea atribuțiilor lor în domeniul educației și ocupării forței de muncă).

Sesiunea I (atelier de inițiere) pentru candidații la funcția de mediator comunitar identificați în cadrul celor 40 de vizite. Total: 24 de candidați + 6 mediator comunitari recent angajați.

Sesiunea II (atelier de formare continuă) pentru mediatorii comunitari experimentați. Total: 30 de mediatori comunitari + 15 formatori din cadrul ministerelor, agențiilor publice, societății civile, organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului;

- Inițierea procesului de acreditare a ANMC prin decizia Ministerului Educației și Cercetării în vederea realizării procesului educațional „Învățare pe tot parcursul vieții” în contextul educației non-formale și informale la formarea competențelor de mediator comunitar, precum și avizarea și aprobarea curriculumului de mediator comunitar de către Ministerul Educației și Cercetării (în proces cu Ministerul Educației și Cercetării);
- Editarea materialelor informative („Manualul privind activitatea mediatorului comunitar”), care urmează a fi donate mediatorilor comunitari în scopul împuternicirii calitative a performanței profesionale. Total: 100 de manuale repartizate candidaților și noilor mediatori comunitari angajați;
- Cartografierea condițiilor de muncă a 40 de mediatori angajați și a spațiilor puse la dispoziție de APL mediatorilor comunitari și a resurselor necesare organizării activităților acestora. Total: 32 de birouri cartografiate. S-a stabilit că: 68% din birouri nu sunt dotate în plină măsură cu mobilier; 60% duc lipsă de tehnică de calcul; 22% sunt în stare deplorabilă a condițiilor de muncă. Mai exact, au fost constatate:
 - ✓ lipsuri de mobilier de birou în: 22 primării;
 - ✓ lipsuri de tehnică de calcul în: 19 primării;
 - ✓ stare deplorabilă a locului de muncă (birou) în: 7 primării;
 - ✓ au renunțat la serviciu – 6 mediatori comunitari;
- Organizarea la Chișinău a *Forumului Național al mediatorilor comunitari de pe ambele maluri ale Nistrului* cu participarea a 40 de persoane (mediatori, lideri romi, donatori, reprezentanți ai instituțiilor relevante) pentru a prezenta acțiunile desfășurate în cadrul proiectului, provocările cu care se confruntă mediatorii comunitari, cazuri de succes și recomandări pentru îmbunătățirea situației mediatorilor comunitari de pe ambele maluri ale Nistrului.

Au participat peste 45 de invitați din cadrul misiunilor diplomatice, ministerelor, agențiilor, societății civile, organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului. A fost elaborată *Rezoluția Forumului Național al mediatorilor comunitari de pe ambele maluri ale Nistrului* și remisă tuturor participanților. A fost semnat *Acordul de parteneriat cu AO „Шатєр на Днєстєр”* de pe malul stâng al Nistrului;

- Mobilizarea mediatorilor comunitari în vederea participării la sesiunile de informare organizate de echipa GIZ despre oportunitățile de formare profesională prin învățământ dual. Total: *30 de mediatorii comunitari mobilizați*;
- Organizarea de sesiuni de informare inițiate de mediatorii comunitari din comunitățile de romi pentru diseminarea informațiilor de formare profesională prin educație duală. Total: *7 sesiuni de informare*;
- Asistență personală (inclusiv monitorizare) de către mediatorii comunitari ai romilor pentru depunerea dosarelor de formare profesională prin învățământ dual. Total: *10 dosare* ale tinerilor romi care își fac studii de formare profesională prin învățământ dual;
- Organizarea de sesiuni de informare inițiate de mediatorii comunitari din comunitățile de romi pentru a informa despre serviciile și măsurile de angajare și despre oportunitățile existente. Total: *128 de romi*, dintre care 72 bărbați și 56 femei;
- Organizarea de sesiuni de asistență personală de către mediatorii comunitari a romilor pentru adresarea structurilor teritoriale de angajare sau altor instituții relevante pentru abilitarea economică. Total: *peste 110 romi* au fost asistați, din care 60 bărbați și 50 femei;
- Sprijin și monitorizare continuă de către mediatorii comunitari a persoanelor asistate în domeniul ocupării forței de muncă. Total: *16 acțiuni de sprijin și monitorizare* din partea a 16 mediatorii comunitari din diferite localități;
- Consilierea și îndrumarea mediatorilor comunitari în consultarea a cel puțin 50 de romi șomeri în vederea angajării efective a acestora, inclusiv prin opțiunea de educație duală. Total: *70 romi angajați*, din care 35 bărbați și 35 femei.

Suplimentar:

- În cadrul vizitelor legate de condițiile de muncă ale mediatorilor comunitari s-a constatat că, unii mediatorii comunitari nu beneficiază de tichete de masă. În baza sesizării ANMC adresată Consiliului pentru Egalitate au fost organizate 2 *ședințe* online (10 octombrie 2023 și 26 octombrie 2023) pe Cauza nr. 160/23 privind pretinsa discriminare a mediatorului comunitar din or. Glodeni pe faptul că nu beneficiază de tichete de masă. În același context s-a constatat că, și mediatorii comunitari din Primăria Comrat, Primăria Călărași, de asemenea, nu beneficiază de tichete de masă. Cazul este în proces de examinare;
- ANMC a sesizat Consiliul pentru Egalitate și Avocatul Poporului cu privire la discursul de instigare la ură anti-roma din partea unui grup de cetățeni din localitate (neromi). Cazul este în proces de examinare;
- Au fost remise în adresa autorităților centrale și locale peste 130 de scrisori, petiții, informări, solicitări de date;
- Au fost recepționate răspunsuri la corespondența ANMC: 55 de documente din partea instituțiilor interpellate;
- Membrii Secretariatului ANMC, precum și 15-20 de mediatorii comunitari au participat cu prezența fizică și on-line la diferite ateliere (de informare, de instruire, de inițiere) organizate de societatea civilă pe domenii, precum: Drepturile omului: prevenirea și combaterea discriminării pe criterii etnice, gen, religie (PNUD, OHCHR, AO Femeile Rome ROMNI, Coaliția Vocea Romilor); Dezinformarea și manipularea în mass-media: educația digitală, educația media a populației de etnie romă (Transparency International,

Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația Presei Libere); Coeziunea socială de pe ambele maluri ale Nistrului (OHCHR); Antreprenoriatul social și incluziunea socială a păturilor defavorizate (Keystone Moldova); Reziliența la criza refugiaților ucraineni, inclusiv a refugiaților de etnie romă (UNCHR, INTERSOS Moldova).

3. Prezentarea rezultatelor concursului cu privire la acordarea burselor de merit elevilor și studenților de etnie romă din învățământul liceal, profesional tehnic și superior (HG nr. 818 din 27.10.2023)

Raportor: Nicolae Rădița, Director general adjunct, Agenția Relații Interetnice

După cum cunoașteți, conform Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 (HG 576/2022), educația este văzută ca un domeniu prioritar de a fi abordat. Iar nota informativă a HG 818/2023 menționează: citez "...nivelul scăzut de înrolare în sistemul de învățământ a copiilor de etnie romă, dar și situația financiară precară devin factorii principali care influențează asupra utilizării serviciilor de educație. Frecventarea sporadică a instituției de învățământ este o trăsătură a comportamentului școlar al elevilor romi. La fel numărul copiilor romi școlarizați în perioada anilor 2020-2023 se prezintă cu creștere de 50%, iar în cadrul formării tehnico-profesionale și universitare cu o descreștere de 90%. Intervenția statului este crucială având în vedere recomandările internaționale pe domeniu, inclusiv Strategia de dezvoltare "Educația 2030" cu obiective de a spori educația inclusivă și de calitate și impactul pe termen lung, precum și legislația în vigoare inclusiv codul educației (legea 152/2014) au stat la baza elaborării actului normativ dat.

Astfel, în luna octombrie, Guvernului RM a adoptat la data de 27 octombrie **HG 818/2023** cu privire la acordarea burselor de merit elevilor și studenților de etnie romă din învățământul liceal, profesional tehnic și superior inițiat de Ministerul Educației și Cercetării după mai multe etape de consultare cu instituțiile de resort, iar Agenția Relații Interetnice a fost desemnată responsabilă de organizarea concursului, colectarea dosarelor, metodologia, etc. Important de notat că beneficiarii acestui program au fost stabiliți ca fiind tineri elevi, studenți de etnie romă (care se confirmă prin acte justificative) având vârsta de 16-25 de ani și nu beneficiază de burse acordate din bugetul de stat.

În luna noiembrie, ARI a elaborat planul de acțiuni privind implementarea HG 818/2023 fiind demarate câteva etape în realizarea acesteia:

1. Promovarea HG 818/2023 în rândul membrilor comunității romilor;
2. Elaborarea metodologiei privind concursul și a comisiei de concurs;
3. Identificare și crearea comisiei de concurs;
4. Colectarea dosarelor;
5. Evaluarea dosarelor;
6. Prezentare listei beneficiarilor spre aprobare către Ministrul Educației.

1. *Promovarea HG 818/2023 în rândul membrilor comunității romilor.*

În cadrul acestei etape au fost demarate următoarele acțiuni:

- a) elaborarea unui spot video și diseminarea acestuia pe diferite canale, inclusiv rețele sociale;
- b) sesiuni de informare a mediatorilor comunitari;

- c) vizite în teritoriu cu reprezentanții comunității, direcțiilor educaționale, autorități publice locale, școli, licee, etc;
- d) a fost expediată circulara către autoritățile publice locale cu solicitarea de a sprijini diseminarea anunțului cu privire la acordarea burselor de merit pentru tinerii romi;
- e) sesiuni online cu șefii Direcțiilor Generale Educație demarată cu sprijinul Ministerului Educației și Cercetării.

Urmare a discuțiilor în cadrul ședinței online organizată de către Ministerul Educației și Cercetării (MEC), Agenției Relații Interetnice (ARI) și a șefilor Direcțiilor Generale Educație din raioanele țării a fost sistematizată informația cu privire la numărul de copii de etnie romă, vârstă cuprinsă între 16-18 ani, care își fac studiile în instituții de învățământ.

2. În cadrul etapei de *elaborare a metodologiei privind concursul și a comisiei de concurs*, au fost consultate actele normative în vigoare, și s-a ținut cont de legea 100 cu privire la actele normative, procesul dat a fost consultat cu Ministerul Educației și Cercetării.
3. În cadrul *etapei de identificare și creare a comisiei de concurs*, ARI a trimis solicitări către mai multe instituții și organizații civice ale romilor în identificarea potențialilor membri ținând cont de sarcinile și specificul HG 818/2023. Ca urmare a acestui proces a fost adoptat ordinul cu privire la membrii comisiei de concurs.
4. În cadrul *etapei de colectare a dosarelor* a fost creat un registru de evidență a dosarelor, urmărind conformitatea cu cerințele înaintate, și a listei documentelor prezentate de către aplicanți. A fost anunțat data limită de aplicare la concurs (25/11/2023). Urmând limita expusă în timp privind capacitatea, potențialul și necesitatea realizării programului, termenul limită a fost extins până la data de 10 decembrie 2023.
5. În cadrul *etapei de evaluarea a dosarelor*, comisia de concurs s-a întrunit de 2 ori pe parcursul dat. În cadrul primei ședințe a fost aprobată metodologia de activitate, formatul de lucru, identificate cerințele comisiei iar în cadrul celei de-a doua ședință au fost examinate dosarele aplicanților ca urmare a criteriilor stabilite de regulament. Astfel, au fost analizate media notelor, dacă dosarele au fost complete la prezentarea actelor necesare, scrisorile de recomandare precum și cerințele de motivație a aplicanților față de bursa solicitată. A fost stabilit termenul pentru depunerea contestațiilor.
6. În cadrul *etapei de prezentare a listei beneficiarilor spre aprobare către Ministrul Educației* ca urmare a dosarelor depuse de aplicanți și a evaluării acestor dosare de către Comisia de Concurs, 50 de beneficiari au fost înaintați Ministrului Educației și Cercetării pentru a beneficia de bursă pentru perioada anului ianuarie-iunie 2024. Ordinul a fost semnat la data de 26 decembrie 2023.

Alte etape în implementarea HG care urmează a fi realizate în continuare:

7. Asistarea elevilor și studenților conform cerințelor financiare astfel ca cel târziu către luna februarie transferul burselor lunare de 1200 de lei să fie efectuate către conturile acestora.
8. Monitorizarea semestrială a rezultatelor și a performanțelor academice ale beneficiarilor.
9. Alte activități necesare în realizarea și evaluarea HG 818/2023.

Dl Rădița a adus mulțumiri colegilor din cadrul MEC și anume, dnei Adriana Cazacu-Țigaie, dlui Silviu Gîncu, dnei Doina Usaci, dl. Ion Sobari, Ministerul Finanțelor care au stat la baza procesului de elaborare a acestei HG și nu în ultimul rând dnei Valentina Olaru, dlui Ivan Duminica pentru sprijin în realizarea HG 818/2023.

Valeriu Căldăraru, director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM (ANMC)

A menționat privind necesitatea:

- majorării salariilor mediatorilor comunitari, care, la moment, sunt foarte mici;
- modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar;
- instituționalizarea programului de instruire și formare continuă pentru mediatorii comunitari în baza curriculumului modular;
- elaborarea analizei impactului (ex-ante) privind crearea Biroului pentru relații cu populația de etnie romă.

A propus:

- organizarea ședinței comune cu participarea ARI, Ministerul Finanțelor, ANMC pe subiectul asigurării mijloacelor financiare necesare pentru exercitarea activității mediatorilor comunitari;
- instruirea contabililor din cadrul primăriilor privind gestionarea resurselor financiare cu destinație specială, în contextul depistării neregulilor de către ANMC privind salarizarea mediatorilor comunitari;
- instruirea a circa 82 de mediatorii comunitari pentru a activa temporar pe perioada recensământului în calitate de recenzori.

Marin Alla, Director executiv, Coaliția „Vocea Romilor”

A propus:

- monitorizarea mai strictă a procesului de implementare a Planului de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă pentru anul 2024;
- alocarea de resurse financiare suficiente de către Ministerul Finanțelor pentru implementarea Planului de acțiuni

Valentina Olaru, Secretar de stat, Ministerul Educației și Cercetării, președinte al grupului de lucru

A informat cu privire la următoarea ședință a Grupului de lucru interinstituțional, care va fi organizată de către Agenția Relații Interetnice, în luna martie curent. În cadrul ședinței din luna martie va fi discutată implementarea Planului de acțiuni în anul 2024.

Nicolae Rădița, Director general adjunct, Agenția Relații Interetnice (ARI), vicepreședinte al grupului de lucru

Urmare a prezentării raportului de către Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM (ANMC), dl Rădița a salutat activitatea asociației, asigurând că, ARI întreprinde toate eforturile de a îmbunătăți activitatea mediatorilor comunitari și condițiile de muncă ale acestora, de ex., mărirea salariului mediatorilor comunitari etc.

Totodată, a fost menționată colaborarea ARI cu Coaliția „Vocea Romilor” în cadrul unor activități precum Săptămâna culturii romilor (3 - 7 aprilie 2023), organizată în contextul Zilei Naționale a Romilor etc.

S-a menționat importanța prezentării rapoartelor de activitate ale mediatorilor comunitari, în scopul supervizării mediatorului comunitar, care, conform *pct. 53. din Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar*, se efectuează de către Agenția Relații Interetnice.

La final, dl Rădița a informat privind desfășurarea în Republica Moldova, în perioada 22 – 28 ianuarie 2024, a Săptămânii Memoriei Victimelor Holocaustului, în cadrul căreia vor fi organizate o serie de acțiuni care vin să sensibilizeze lumea privind importanța promovării toleranței interetnice, a dialogului intercultural, prevenirii și combaterii rasismului, antisemitismului și altor forme de intoleranță. Participanții au fost încurajați să participe la comemorarea Victimele Holocaustului.

**Secretar de stat,
Ministerul Educației și Cercetării,
președinte al grupului de lucru**

Valentina OLARU

Ex.: Natalia Chirilenco, secretară a grupului de lucru
Tel. 022 241234
Email: natalia.chirilenco@ari.gov.md